

A. DEPRez, D. VAN DYCK en B. VAN SCHELSTRAETE, *De Toekomst 1857-1898*. Cultureel Documentatiecentrum, Rozier 44, 9000 Gent, 960 blz.

Een buitengewoon lijvig, driedelig nummer 28 van de *Bibliografie van de Vlaamse tijdschriften in de negentiende eeuw* is gewijd aan het onderwijzerstijdschrift *De Toekomst*. Dat werd gesticht in 1857 en geredigeerd door flaminganten die, behalve een verhoging van het pedagogisch peil, ook de verspreiding van Vlaams bewustzijn en de beoefening van de literaire kritiek op het oog hadden. Al verscheen het blad in Gent, het waren vooral Brusselse liberaalgezinden die het droegen: als initiatiefnemer de te weinig bekende Hippoliet Bauduin, directeur van het militaire hospitaal van de hoofdstad; als redacteuren achtereenvolgens de letterkundigen Johan Michiel Dautzenberg, Frans De Cort en Domien Sleenckx.

In de nadagen van het blad, vanaf 1884, werd het opgevangen door de Antwerpenaren Arthur Cornette en Pol De Mont met de directeur van de Lierse normaalschool Hippoliet Temmerman. Het aantal abonnees, dat altijd slechts enkele honderden bedragen had, bleef slinken onder de katholieke regering, nadat *De Toekomst* in de schoolstrijd duidelijk de liberale kant gekozen had. De Mont versterkte de flamingantische inbreng, maar de bloedarmoede verergerde en in 1898 werd het blad gestaakt.

Zoals gebruikelijk geven de auteurs in een „inleiding” een uitvoerige geschiedenis van het blad; in dit geval krijgt die 80 bladzijden. Ze konden daarvoor steunen op de voorstelling die Maurits De Vroede en zijn medewerkers hebben gegeven in hun *Bijdragen tot de geschiedenis van het pedagogisch leven in België*, waaraan ze vele citaten uit de briefwisseling van de redacteurs toevoegden. Het enige mij bekende gegeven dat hun ontsnapte, was de steun vanwege de

Brusselse loge *Les Amis Philanthropes* in 1874 en volgende jaren, gesignaleerd door E. Witte en H. Gaus in de *Encyclopedie van de Vlaamse Beweging*, onder het trefwoord *Vrijmetselarij*.

De kern van het werk is de gedetailleerde inhoudsopgave van elke jaargang, wat handig consulteerbaar is door het auteurs- en het trefwoordenregister. Alweer een instrument van blijvende waarde!

Lode WILS